

CƏLİL MƏMMƏDQULUZADƏNİN PYESLƏRİNDƏ KOMİK MONOLOQLAR

Böyük dramaturq Cəlil Məmmədquluzadə Azərbaycan ədəbiyyatında novator sənətkar kimi şöhrət qazanmışdır. Azərbaycan nəsrİ bilavasitə C.Məmmədquluzadə hekayələri əsasında yeni bir mərhələ yaşamış oldu. Eyni zamanda Azərbaycan dramaturgiyasının yeni mərhələsi də Cəlil Məmmədquluzadənin adı ilə bağlıdır. “C.Məmmədquluzadə gülüşünün ümumi ruhu əsasən kədərli, tutqundur, həzindir, bir az da lirikdir. Mirzə Cəlil gülüşündə kədərdən doğan dərin bir inilti, sızıltı duyulmaqdadır; orada talesiz insanların nələsi, fəryadı çox qüvvətli təzahürünü tapmışdır” (7, 228). C.Məmmədquluzadə, öz əsərlərində nadanlıq, avamlıq, cahillik, din və mövhumat, qadın hüquqsuzluğuna və s.qarşı mübarizə aparmış, gənc nəslin tərbiyəsi və mənəvi kamillik məsələlərinə xüsusi diqqət yetirmişdir, həm komik, həm satirik yönümdən təhlil etmişdir. “...idealları ilə müqayisədə insanın öz qüdrətinin məhdud olduğnu hiss etdiyi yerdə tragizmin rüşeymi gizlənir” (5, 39). Məhz bu cəhət Cəlil Məmmədquluzadənin əsərlərində gülüşdə böyük bir kədər intonasiyası yaratmışdır. Bu cəhətdən “Ölülər” əsərinin tənqidi gülüşü dərin tragizmi ilə diqqəti cəlb edir. “...Sultanməcid Qənizadə hələ 1916-cı ildə “Şeyx Nəsrullahın ölüləri diriltməsi yalansa da, “Ölülər” in ölü fikirləri diriltməsinə şübhə ola bilməz” sözlərini təsadüfən deməmişdir” (2,134). Satirik ifşasına görə “Ölülər” əsərinin tənqid diapazonu çox böyükdür, belə ki, ədib mövhumat təsirində olan avamlar kütləsinə ümumi ittihamçı bir “ölülər” damğası da vurmuş olur.

“Ölülər” pyesində C.Məmmədquluzadənin dramaturji kamilliyi xüsusilə oradakı monoloq və dialoqlarda özünü göstərir. Ədibin yaratdığı bədii qəhrəmanların hər biri özünün fərdi təbiətini, ətrafa münasibətini daha çox monoloq və dialoqlarda aşkara çıxarmış olur. Xüsusilə əsərdəki dialoqlar gərgin dramtizmi, ittihamçı pafosu ilə diqqəti cəlb edir. İsgəndərin fikirləri, zamanəsinə etirazı daha çox bu monoloqlarda aşkara çıxır. İsgəndərin monoloqları böyük gərginliyi, emosianallığı və yüksək pafosu ilə diqqəti cəlb edir. Onun monoloqları məqamına görə daha çox ifşaçıdır, ittihamçıdır. Ədib İsgəndərin monoloqlarında onun fərdi xarakterini, zamanəsinə qarşı üsyankarlığını çox qabarıq şəkildə nəzərə çatdırır. İsgəndər zamanəsinə, mühitinə qarşı tək mübarizə aparır. Bu təklil onun monoloqlarında çox qüvvətli şəkildə təcəssümünü tapmış olur. Şübhəsiz ki, Cəlil Məmmədquluzadənin Şərqi xolastiktəhsil üsuluna münasibəti birmənalı deyildi. Həssasqəlblili vətəndaş Avropanın elmi-texniki inkişafı ilə müqayisədə öz doğma yurdunda, ümumən bütün Şərqdə mədəni-mənəvi geriliyi görərəkən sakit dayana bilmirdi. O, Şərq mədrəsələrinə, ümumiyyətlə təhsil-tədris üsuluna münasibətini İsgəndərin aşağıdakı monoloqunda ifadə etmişdir:

“İsgəndər (kitaba). Tanıyıram səni. Mən də səni bir az oxumuşam...Mənim də müəllimim mənə məsləhət elərdi ki, bala, səy elə, dərslərini yaxşı öyrən. Amma bu dığırqların heç birindən eşitmədim ki, desin: bala, adam ol...”(6, 386).

Bu monoloqda həmçinin İsgəndərin köhnəliyi təbliğ edənlərə qarşı qəzəb hissini də duyuruq.Kərbəlayi Fatmaxanım göz yaşları içində Allaha yalvararaq ölmüş qızıSaranın dirilməyini istəyərkən İsgəndər dərin təəssüf hissi ilə tək bir ifadə işlədir: “Yazıq ana!” (6,394). Bu təəssüf onun anaya olan dərin məhəbbətindən irəli gəlir. Həm də bu, Kərbəlayi Fatmaxanım kimi minlərlə zavallı ana və qızlarımıza olan təəssüf yangısıdır.

Şeyx Nəsrullah avam kütləni öz tərəfinə çəkmək, onlarda özünə inam yaratmaq məqsədilə anlaşılmaz vəz söyləyir. İbrahimxəlil kimyagər kimi o da öz çirkin niyyətlərini həyata keçirmək üçün yeni-yeni fırıldaqlarla avam camaatın qarşısına çıxır. “Həqiqətdə mən naxoşam”, “mənim mərazim çox şiddətli mərazdır” sözləri də Şeyxin təklildə özü-özünə etirafıdır. Bu etiraf elə bir həqiqətdir ki, İsgəndər və Şeyxdən başqa heç kəsə agah deyil. Məlum olur ki, İsgəndərin sağlam düşüncə ilə fanatizm dünyasından ayıra bilmədiyi cahillər kütləsini Şeyx Nəsrullah naxoş canla özü də çox asanlıqla idarə etməyi bacarır.Əsl faciə də elə buradan başlayır. Professor Xəlil Əlimirzəyevin də qeyd etdiyi kimi, “İsgəndərin faciəsi onun aqlının, idrakının faciəsidir” (2, 124).

Üçüncü məclisdə İsgəndərin ifşalarına təhəmmülə çatmayan Şeyx səhnəni tərk edir, İsgəndər meydanda tək qalır. O, Şeyxlə müqayisədə gücsüzlüyünü, mübarizədə təkliyini başa düşür, bu, ona əzab verir.İsgəndərin “Yox, yox! Bunu bilirəm ki, mən heç bir şeyəm” sözləri də onun belə bir cəmiyyətdə mənən əzildiyini sübut edir.

İsgəndərin qəbiristanlıqda ölülərə müraciəti də maraqlı səhnələrdəndir. C.M İsgəndərin monoloqu ilə sanki süjet qurur, hadisələrin davamını gətirir: “Belə tutaq ki, siz məsələn, dirildiniz. Çox əcəb. Axı diriləndən sonra bu qəbiristanda ki, qalmaqacsınız; istəyəcəksiniz ki, söz yox, dağılasınız evlərinizə. Çox əcəb, dağıldınız.İndi bir deyin görüm, sizi hələ evə qoyacaqlarmı? Vallah, billah, Şeyx Nəsrullahın başına and olsun, gedib görəcəksiniz ki,evlərinizin qapıları bağlıdır. ...qapını döyəcəksiniz ki, gəlib açsınlar. Onda qapının dalına bir adam gəlib soruşacaq: (nazik səslə) Ey, qapını döyən, sən kimsən? Bəli, siz cavab verəcəksiniz ki, tez ol, aç qapını, mənəm...(Nazik səslə) -Cəhənnəm ol qoy get! Biz səni tanımırıq!.. Sənin burada heç zadın yoxdur! Qardaşın Hacı Fərəc arvadını da alıb, evinə də sahiblənib, uşaqlarını da göndərüb naxıra... Ölülər! (bir az yavaş) Gəlin bu kefli İsgəndərin sözünü eşidin necəki, yatıbsınız, yatın! Allah sizə rəhmət eləsin...” (6, 417). Göründüyü kimi, İsgəndər ölülərə hadisələrin dəhşətli nəticə ilə bitəcəyini əvvəlcədən xəbərdarlıq edir. Həm də axı ölülərin dirilməsi və yenidən bu aləmə qayıtması ilə tək-cə canlı müqəvvaların sayı artmış olacaq.Belə bir mühit isə heç kimə və heç nəyə lazım deyildi. “Bu aləmi, mühiti inkar və rədd etmək, dağıtmaq, dəyişdirmək lazımdır” (2, 132).

İsgəndər hər şeydən əvvəl qaranlıq dünya ilə mübarizə aparırdı. Hansı ki bu, bundan yarım əsr əvvəl, Hekayəti-Molla İbrahimxəlil kimyagər əsərində də öz əksini tapmış həmin qaranlıq aləm idi. Bu qaranlıq dünyada külli-ixtiyar zalım, vicdansız fırıldaqçıların əlində idi, onlar böyük bir nadan kütləyə rəhbərlik edirdi. Belə bir dünya ilə mübarizə aparmaq isə heç də asan deyildi. Bunun

üçün kütləşən zehinlər, feodal-burjua əxlaqı və qaranlıq mühiti dəyişilməli idi. Məhz bu mənada İsgəndəri Hacı Nurunun sələfi hesab edirlər.

İsgəndər heç də içkiyə düşkün biri deyildir. Monoloqa nəzər salsaq görürük ki, həqiqətən də bu, kefli adamın fikirləri ola bilməzdi: "...ölen qardaşlarınızın, bacılarınızın və övrət-uşaqlarınızın dirilməyinə razı olmadınız. Niyə razı olmadınız? Ondan ötrü ki, arvadlarınızın hamısını yumruq altında öldürmüşünüz. Ölen qardaşlarınızın arvadını almısınız, ölen dostlarınızın malını yemisiniz. Razı olmadınız ki, dirilib gəlsinlər və sizin əməllərinizi görüb desinlər: "Tfu sizin üzünüzə!" (6,428). Bu, müsəlmanların başına gətirilən müsibətləri görüb anlayan, düzgün təhlil edən, ayıq, gözüaçıqadamın sözləri idi. O, bu sözləri ilə bir hüquqşünas kimi fanatikləri işlətdikləri cinayət əməlləri ilə üz-üzə qoyur, onlara lənətlər yağdırır. Əsər boyu sakit, səssiz görünən mərifət carçısı İsgəndərin artıq qəzəbli qəhqəhəsi eşidilir. Bu, həmçinin vətəni, xalqını böyük məhəbbətlə sevən həssas qəlbli gəncin sözləridir. Əslində İsgəndərin hiddəti də onun güclü vətəndaşlıq hissindən doğur. "Ölülərə acıdığı qədər və daha çox dirilərə, vətəndaşlarına acıyır" (8, 30). İsgəndərin son nitqi qüvvətli sarkazm nümunəsidir. Bu, onun ölümə məhkum cəmiyyətə son müraciəti idi. İsgəndər "ölülər" adını torpaq altında yatanlara deyil, məhz torpaq üstündə gəzən gözübağlı cahil fanatiklərə qoyur. İsgəndərin bir vətəndaş olaraq daxili hüzn və kədəri ifadə olunur.

Cahillər mühitindəki amansız qanunlar, həmçinin kor-koranə aldanışlar neçə-neçə faciələrə, tarix səhifələrinin qan ilə yazılmasına şərait yaradıb. Aşağıdakı monoloq bu cinayətkarlara, cəhalət girdabında boğulanlara başdan-ayağa ittihamnamədir: "Baxın! Baxın! Yaxşı baxın! Diqqətlə baxın! Sizin tarixlərinizin kitabında bu, qan ilə yazılmış səhifədir. Sizdən sonra gələnlər bu kitabı vərəqləyib bu səhifəni görəndə deyəcək: (ucadan) Tfu sizin üzünüzə!" (6,428). Bu monoloqda həm də İsgəndərin gələcəyə inamı duyulur, yeni nəsle ümid edir, onların elmin, maarifin tərəfində dayanacaqlarına inanır.

Ana dili, millət, vətən, milli ləyaqət kimi məsələlər "Anamın kitabı" nda yalnız bir ailə fonundadaha tünd boyalarla işlənmişdir. "Doğrudur, bir ailə var, ancaq Azərbaycan, Yaxın Şərq üçün çox səciyyəvi bir ailə. Bir ölkəni, xalqı təmsil edən bir dudman" (4, 96). Ailə daxili konfliktin səbəbi qardaşlar, bacı və ananın ayrı-ayrı dünyabaxışlarına sahib olmaları, vahid amal uğrunda birləşə bilməmələridir. Bəzi tənqidçilər Gülbaharı zəif xarakterli obraz hesab edirlər. Lakin Gülbaharla bağlı bu fikirlər birtərəflidir. Çünki Gülbaharın da İsgəndər kimi düşmən qüvvələrlə mübarizədə aciz və tək olduğunu nəzərdən qaçıрмаq olmaz. Təəssüf ki, mübarizə aparan cəbhələr qeyri-bərabər qüvvələrə malikdir.

Əsərdə ailə bir növ vətəni təmsil edir. Qardaşlar ailəni, yəni vətəni tərk etməklə onu içindən parçaladıqlarını dərk etmirlər. Ailənin parçalanması da rəmzi olaraq vətənin parçalanmasına işarədir. Məhz bu parçalanma onun nəticəsidir ki, tarix səhifələrində gah tatar, gah türk, gah da fars adlandırılmışıq. "Zəhrabəyim ananın "Ürəyim, ürəyim (əlini qoyur ürəyinə) üç yerə bölünə, üç tikə ola, hər tikəsi də bir tərəfə çıxıb gedə (baxır yenə otağa), onda dəxi yenə ürəyim parçalanar, ölərəm..." sözləri də məhz parçalanmış vətənin sonuncu naləsi, iniltisi idi (6,469).

Gülbahar qardaşlar arasına təfriqə salan kitabları bir-bir şkafdan çıxarır, əsəbi halda adlarını sadalayır, cırıb tullayır yerə və od vurub yandırır. Vətəni parçalanmadan xilas etmək üçün son gücünü ortaya qoyur, o, bu gücünü atanın vəsiyyətnaməsindən alır. Hər kəs kitabların yanaraq məhv olmasını heyrət içində seyr edərkən Zəhrabəyim ana dərin izzətlər içində "Ax, yazıq canım!" deyir (6,474).

Vəsiyyətnamədə ata bir-bir övladlarının anadan olması tarixini qeyd etdikdən sonra yazır: "...Yer, göy, aylar və ulduzlar göylərdə seyr edib gəzə-gəzə genə əvvəl-axır günün başına dolanırlar çünki bunlar hamısı qədim əzəldə gündən qopub ayrılmış parçalardır. Mən etiqad edirəm ki, mənim də balalarım dünyada hər yanı gəzib dolansalar, genə əvvəl-axır anaları Zəhranın ətrafında gərək dolanalar, çünki ay və ulduz şəmsin parçaları olan kimi, bunlar da analarının ayı və ulduzlarıdır. Vay o kəsin halına ki, təbiətin həmin qanununu pozmaq istəyir; onun insafi və vicdanı ona madamülhəyat əziyyət edəcək, nə qədər canında nəfəs var, peşiman olacaq" (6,475).

Müsbət ideal Gülbaharın acı fəryadı ilə ifadə olunub. Gülbaharın dilindən verilmiş atanın vəsiyyətnaməsində xəlqilik açıq aşkar hiss olunur, bu isə Cəlil Məmmədquluzadənin özünün birbaşa

həll etmək istədiyi böyük ictimai ideallardan qaynaqlanır. Gülbaharın monoloqu ailə, vətən, xalq kimi müqəddəs məfhumlardan xəbərsiz olan, onların dəyərini dərk etmək iqtidarında olmayan qardaşlara sərrast açılmış atəş olur. Atanın vəsiyyəti əslində, Cəlil Məmmədqluzadənin Azərbaycan övladlarına nəsihəti idi. Vətənə, dilə, mədəniyyətə, tarixə, millətə bağlılıq, hörmət, sevgi hər bir vətəndaşın borcudur, xalqın mənafeyi, azadlığı uğrunda mübarizə aparmaq isə hər şeydən əvvəl vicdan işidir.

Gülbaharın monoloqu ilə İsgəndərin monoloqu eyni tragikomik xarakterə malikdir, onlara düşmən mövqedə duranlara qəti ittiham kimi səslənir və pyeslərdə qoyulan məsələlərə də məhz bu monoloqlarla yekun vurulur. Eyni zamandahər iki monoloq hiddətli sarkazm nümunəsidir. Əsərin ideyasını təşkil edən monoloqlar ifşa hədəflərinə qarşı ağır mənəvi cəza olur. Professor Mir Cəlil Paşayev qeyd edir: “Gülbaharın son sözü İsgəndərindən təsirlidir. Bu nitq, ümumiyyətlə, ədəbiyyatımızda məzmunlu, lirik monoloqlardan biridir. Burada müəllif öz fikirlərini yığcam, xülasə halında, bədii, orijinal və yeni bir şəkildə, qəhrəmanın dili ilə ifadə etmişdir” (8, 42).

Cəlil Məmmədqluzadənin nəsrində olduğu kimi dramaturgiyasında da təsvir olunan hadisələr konkret məkan, zaman və cəmiyyətlə məhdudlaşmırdı, bütün Azərbaycanı, böyük bir dövrü və bəşəriyyəti əhatə edirdi. Həm bu baxımdan, həm də ictimai məzmunu və mahiyyətinə görə “Danabaş kəndinin məktəbi” əsərindəki komik gülüşün təsir və əhatə dairəsi genişdir: “Burada daha çox şux, oynaq gülüş hakimdir” (3,64). Əsərdə gülüşün məzmunu isə tənqid hədəflərinə uyğun olaraq rəngarəngdir. Belə ki, görkəmli ədib milli ləyaqətini itirmiş Pirverdi bəyə, uçuşel Həsənova, qazıya, dilmanca qarşı ifşaedici, öldürücü gülüşdən istifadə etmişdir. Kəndlilərin düşükləri çətin vəziyyət, onları bu vəziyyətə salanlar kəskin tənqid olunur. Əsərdə həmçinin avam camaat da gülüş hədəfidir, lakin bu gülüşün məzmununda inkaredicilik və ya sarkazm yoxdur. Əksinə, ədibin kəndlilərə, mərhəmətli, islahedici gülüşü açıq-aydın hiss olunur.

Çar hökumətinin zahirən mütərəqqi görünən məktəb açmaq layihəsi arxasında siyasi məqsədlər gizlənir. Xəlid Əlimirzəyevin də qeyd etdiyi kimi “...bu niyyətin məzmunu, mahiyyəti büsbütün çürükdür. Nəinki çürükdür, hətta çox qorxulu, mürtəce xarakterə malikdir, çar hökumətinin gizli, üstü riyakarlıqla pərdələnmiş müstəmləkəçilik siyasəti ilə bağlıdır” (1, 232).

Naçalnikin bu “şərəfli iş”lə bağlı anlaşılmaz nitqini təbii olaraq başa düşməyən avam və miskin kəndlilər qarşılarında qoluzorlu Pirverdi bəyi görürlər. Dilmanca və qazı da öz növbəsində naçalnikin və inspektorun sözlərini istədikləri şəkildə təhrif edirlər:

“Dilmanca. ...Naçalnik həzrətlərinin sizə rəhmi gəlib və bu gün hədsiz zəhmətlər çəkib və Danabaş kəndinə təşriflər gətirib, bir xəyal ilə ki, burada, bu gün bir uşqol binası qoya və bu vəsilə ilə sizləri bəlkə qaranlıq aləmindən çıxarda, işıqlıq aləminə daxil eləyə” (6, 488).

Pirverdi bəy, qazı və dilmanca bu hərəkətləri ilə Çar hökumətinin sədaqətli qulluqçusu olduqlarını nümayiş etdirirlər. Bu da onların riyakarlıq, yaltaqlıq xislətindən irəli gəlir.

“Böyük adamlar”ın kəndə qəfil gəlişinin səbəbi avam camaata məlum olmadığından onlar çaşqınlıq içində qalırlar. Hətta rus dilində təkcə “soldat” sözünü başa düşəndən sonra böyük təşvişlə övladlarını gizlədirlər. Gəlişin səbəbi isə İnspektorun rus dilində söylədiyi uzun-uzadı nitqindən sonra aydın olur. Məqsəd, müstəmləkəçilik siyasətinin gözəbağlı icraçısı Uçuşel Həsənov kimi mürtəce xarakterli gənc təbəələr hazırlamaqdan ibarətdir. Məlum olur ki, kəndlilər övladlarını gizlətməkdə, inspektora, naçalnikə, müəllimə, Pirverdi bəylərə inanmamaqda haqlıdrlar.

Əsər boyu müəllimin dilindən dəfələrlə səslənən “uçenie svet, neuçenie tma” kəlməsi əslində əsərin ideyasını təşkil edir. Lakin uçuşel Həsənov bu sözləri ilə yalnız zahirdə mütərəqqi görünür, bu xüsusiyyəti ilə o, “Anamın kitabı”ndakı Rüstəm bəyə bənzəyir. Ümumiyyətlə, Uçuşel Həsənov “Anamın kitabı”ndakı milli ləyaqətini itirmiş, məsləksiz qardaşlardan heç nəyi ilə fərqlənmir. Nəticədə müəllimin hər hərəkəti kəndlilərdə gülüş doğurur:

“Uçuşel. (camaatın dalınca) Amma yadınızdan çıxmasın ha, elm, elm və genə də elm! (Camaat bunu eşidəndən sonra dəxi də bərk gülə-gülə uzaqlaşır. Və uçuşel yenə onların dalınca ucadan haraylayır). Uçenie svet, neuçenie tma”(6,5).

Diqqət edilsə, Cəlil Məmmədqluzadənin nəsrindəki təhkiyə ilə dramaturgiyasındakı surətlərin danışiq üslubu arasında müəyyən dərəcədə yaxınlıq nəzərə çarpır. Sadəlik, səmimilik burada aparıcıdır, əlavə olaraq, surətlərin hər birinin fərdi psixologiyası, dünyagörüşü nəzərə

alınmışdır. Yəni bu monoloqların hər birində surətlərin fərdi xarakterləri haqqında təsəvvürlər müfəssəlləşir. Ədibin əsas qəhrəmanlarının monoloqları həm də fərdi xarakterləri ilə, orijinallığı ilə diqqəti cəlb edir. Yəni ədib monoloqlarda və dialoqlarda fərdiləşməyə xüsusi diqqət yetirir. Mirzə Cəlilin yaratdığı monoloqlar dinamik xarakterdə olub, fikir zənginliyi ilə diqqəti cəlb edir. Bu monoloqlarda özünütəqdim üslubu çox güclüdür. Əsərdəki müəllif idealının bədii təcəssümündə bu monoloqlar qüvvətli, təsirli bədiin vasitə olur.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı

1. Əlimirzəyev X. "Dahi sənətkar, böyük vətəndaş". Bakı, "Elm və təhsil", 2010, 684 səh.
2. Əlimirzəyev X. "Dramaturgiyamızda ideal və qəhrəman". Bakı, "Bakı Universiteti Nəşriyyatı" 1995, 245 səh.
3. Əlimirzəyev X. "Klassiklərimizin ideal və poetik sənət dünyası" 2-ci cild. Bakı, "Elm və təhsil", 2009, 668 səh.
4. Hüseynov F. Paşayev M. "XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı". Bakı, "Elm və təhsil", 2019, 560 səh.
5. Qarayev Y. "Faciə və qəhrəman". Bakı, "Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası" 1965, 201 səh.
6. Məmmədquluzadə C. Əsərləri 1-ci cild. Bakı, "Öndər Nəşriyyat" 2004, 664 səh.
7. Mütəllibov T. "Əbdürrəhimbəy Haqverdiyevin poetikası". Bakı, "Yazıçı", 1988, 328 səh.
8. Paşayev M. "Cəlil Məmmədquluzadə realizmi haqqında". Bakı, "Azərbaycan Dövlət Universiteti", 1966, 70 səh.

XÜLASƏ

Görkəmli Azərbaycan ədibi Cəlil Məmmədquluzadə XX əsrin mütərəqqi ideyalar carçısıdır. Ümumiyyətlə, XX əsr maarifçilik cəhətdən öz yüksəlişini C. Məmmədquluzadə dramaturgiyası və bədii nəsrilə yaşadı. Ədibin maarifçi ideyaları dramaturgiyasında monoloq və dialoqlarda ifadə olunmuşdur. Məqalədə hər bir obrazın dünyagörüşünü, psixologiyasını açmaq məqsədi daşıyan monoloqlardan nümunələr vermişəm. Həmçinin bu monoloqlarda sarkazm ünsürlərindən də məharətlə istifadə olunub.

Açar sözlər: monoloq, xarakter, müsbət ideal, tənqidi gülüş, sarkazm

Rəyçi: AMEA-nın müxbir üzvü T.M. Mütəllibov